

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm

Vår referens

Dnr

2011-01-21

J. Aurelius

Ju2010/8844/DOM

Remissvar Mål och medel – särskilda åtgärder för vissa måltyper i domstol (SOU 2010:44)

Företagarna har fått rubricerat förslag på remiss från Justitiedepartementet och får med anledning härav anföra följande.

Bakgrund

Utredningen har haft i uppdrag att analysera om det finns behov av särskilda åtgärder för vissa måltyper i organisatoriskt eller processuellt hänseende för att åstadkomma särskild snabbhet eller särskild kompetens i domstolsförfarandet. I uppdraget har också ingått om de särskilda åtgärder som redan gäller för ett antal måltyper är ändamålsenliga eller om de bör tas bort eller förändras. Uppdraget har omfattat alla måltyper som förekommer i domstol. I betänkandet behandlas ett antal förändringar som utredningen anser ger domstolarna bättre förutsättningar att avgöra samtliga mål inom rimlig tid och med hög kvalitet.

En ändamålsenlig utveckling

Enligt utredningen måste den allmänna ordningen för domstolsprövningen vara att samtliga mål ska avgöras snarast möjligt och med hög kompetens. Det är en målsättning som Företagarna instämmer i och som förutsätter att adekvata resurser avsätts för domstolarnas verksamhet.

För hög kompetens och effektivitet krävs det att domstolarna använder sina resurser på bästa möjliga sätt. Företagarna är positiva till de förändringar i verksamheten som kan uppnås genom utredningens förslag om tidsplanering, processkartläggning och sammansättningen i domstolen. En mer ändamålmässig hantering i domstolarna kan, utöver effektivitetsvinster, även möjliggöra en ökad kvalitet i processen.

Om domstolsintern specialisering

Företagarna är positiva till den kartläggningen av kompetensen och processhanteringen som föreslås i syfte att finna bästa möjliga användning av tillgänglig kunskap. Därtill är det viktigt att kontinuerligt arbeta för att höja kompetensnivån.

Domstolsintern specialisering, dvs. att organisera verksamheten så att en domare får större erfarenhet av att handlägga vissa typer av mål, anser vi är ett viktigt verktyg för att

säkerställa en god kompetens i domstolarna. Som utredningen framhåller så får möjligheterna till ökad domstolsintern specialisering anses goda. I synnerhet mot bakgrund av den förändring av tingsrätts- och förvaltningsrättsorganisationen som nyligen genomförts. Företagarna är positiva till en vidare specialisering i domstolarna i syfte att öka kompetensen. Att domstolen hanterar sina ärenden inte bara i tid utan också med god kompetens är grundläggande för att trygga den enskildes rättssäkerhet och tilltron till vårt rättssystem.

Om prövningstillstånd

Enligt utredningen går utvecklingen mot krav på prövningstillstånd för fler typer av mål vid överklagande till hovrätt eller kammarrätt. De måltyper som inte omfattas av ett sådant krav blir däremot föremål för en fullständig omprövning även i den andra domstolsinstansen. Utredningen ifrågasätter det ändamålsenliga i denna ordning och föreslår ett generellt krav på prövningstillstånd i andra instans.

Värnandet av den enskildes rättssäkerhet gör att den typen av förändring bör förutsätta noga överväganden och kräva starka skäl. I det sammanhanget kan det noteras att utredningen inte gjort någon egen utredning av vilka konsekvenser införandet av prövningstillstånd i allmänna domstolar har haft. Riskerna för rättsförluster, rådande kompetensbrister i första instanserna och frågetecken kring den tidsvinst som kan uppnås gör att vi är tveksamma till ändamålsenligheten av ett generellt krav på prövningstillstånd.

Härtill vill vi framföra följande synpunkter avseende förslaget om prövningstillstånd i skattemål.

Skatteverket och tio näringslivsorganisationer, däribland Företagarna, vände sig för tre år sedan till regeringen med en begäran om snabba åtgärder för att uppnå en ökad specialisering i skattemål i förvaltningsdomstolarna. Några åtgärder har emellertid inte regeringen vidtagit. Att i det läget införa spärrar till en andra prövning i skattemål vore fel. Först och främst måste den första instansen kraftigt förstärkas för att säkra effektiviteten och kvaliteten i dömandet.

Till stöd för förslaget hänvisas till Domstolsverkets rapport 2002:4, som enligt utredningen utvisar ett positivt resultat vad gäller utvärderingen av de måltyper i kammarrätten där prövningstillstånd har införts. Vidare föreslår utredningen att en så kallad granskningsdispens ska införas i kammarrätten. Med införandet av denna ytterligare dispensgrund anser utredningen att risken för felaktiga beslut blir ytterst begränsad. Företagarna delar inte utredningens bedömning. Vid remissbehandlingen av Domstolsverkets rapport kritiserades utvärderingen bl.a. för att inte ge tillräckligt underlag för att bedöma eventuella effektivitetsvinster. Kritik riktades även mot att det av statistiken framgick att ändringsfrekvensen, det vill säga mål ändrade från underinstans av totalt antal avgjorda mål, hade sjunkit i de måltyper där krav på prövningstillstånd hade införts. Vidare framgick av rapporten att det var stora skillnader mellan domstolarna vad gällde beviljande av prövningstillstånd och ändringsfrekvens.

Vad gäller prövningstillstånd med granskningsdispens har någon utvärdering ännu inte skett. Utifrån den av Domstolsverket förda statistiken kan man dock göra vissa antaganden om reformens konsekvenser. Anta att underrätterna lämnar lika många "felaktiga" domar före som efter ett införande av krav på prövningstillstånd. Ändringsfrekvensen bör då i princip vara oförändrad från år till år. Om farhågorna för försämrad rättssäkerhet vid införande av krav på prövningstillstånd är befogade bör ändringsfrekvensen minska när antalet inkomna mål där prövningstillstånd krävs ökar. Statistiken visar också att ändringsfrekvensen har sjunkit kraftigt vad gäller mål inom

allmänna dom stolar där krav på prövningstillstånd har införts, oavsett om granskningsdispens har funnits med som dispensgrund.

På sikt kan större domstolar skapa förutsättningar för ökad specialisering och därmed bättre kompetens i skattemål. Men förändringen måste ske i rätt ordning. Att genomföra utredningens förslag givet dagens situation riskerar att leda till stora rättsförluster. Först när kraftfulla insatser vidtagits för att säkerställa kompetensen i första instans bör man reflektera över hinder för prövning i andra instans. Företagarna avstyrker därmed utredningens förslag om prövningstillstånd i skattemål.

Om immaterial- och marknadsrättsliga mål

Utredningen anför att det kan finnas skäl att överväga behovet av en ny särskild domstol för immaterial- och marknadsrättsliga mål. En översyn av dessa måltypen bör göras i syfte att sammanföra dessa mål på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

Företagarna delar utredningens syn på att marknadsrättsliga (inklusive konkurrensrättsliga) och immaterialrättsliga mål har en särskild karaktär och komplexitet. En viktig aspekt är att dessa områden präglas av stor inverkan av EU-rätten, vilket ställer krav på särskild kompetens hos domstolarna. Vi delar även synen på att det finns ett behov av samordning. Dagens ordning innebär en splittring på flera olika domstolsinstanser av mål om konkurrensrätt, immaterialrätter och marknadsföringsrätt och det är inte möjligt att förena mål som berör närliggande frågor. En samlad, högkvalitativ och snabb processordning är av stor betydelse för företagen. Särskilt för mindre företag är det väsentligt att det finns rimliga möjligheter att hävda sina rättigheter.

Mot bakgrund av ovan anser Företagarna att de närmare förutsättningarna för att koncentrera handläggningen av immaterial- och marknadsrättsliga mål bör utredas.

I anslutning härtill vill vi dock ifrågasätta utredningens mycket negativa syn på specialdomstolar. För företag är det viktigt att den rättsliga prövningen är rättssäker och präglad av såväl hög kompetens som effektivitet. Vår erfarenhet är att detta kan uppnås även vid specialdomstolar såsom exempelvis Marknadsdomstolen. Genom hög specialisering följer hög kompetens, vilket gör det möjligt att begränsa antalet instanser och få en snabbare domstolsprocess. En specialdomstol är dessutom inte med nödvändighet liten till storleken, i synnerhet inte i ett läge där immaterial- och marknadsrättsliga mål samordnas. En vidare översyn bör därför präglas av ett förutsättningslöst synsätt vad avser domstolslösningen.

Företagarna

Lars Jagrén
Chef Analys & Opinion

Jakob Aurelius